

Το παιδικό παραμύθι ως μέσο διδακτικής κουλτούρας/πολιτισμού

Αντωνοπούλου Πατρούλα, Εκπ/κός Π.Ε. Υπεύθυνη Αποκεντρωμένου Γραφείου
Ι.Π.Ο.Δ.Ε. Πατρών
Πολυδώρου Μαρία, Εκπαιδευτικός Π.Ε. Γραμματέας ΠΕΚ

Το παιδικό παραμύθι

1. Τα χαρακτηριστικά του

Ένα από τα πιο αγαπητά στα παιδιά είδος έντεχνου λόγου είναι το παραμύθι, που είναι ένας "μύθος", δηλαδή ένας λόγος ή και λόγια, που σκοπό έχουν να παροχετεύσουν των προσοχή εκείνου που το ακούει και να τον τραβήξουν μακριά απ' ό,τι επίμονα τον απασχολεί ή τον βασανίζει, είτε αυτό ανάγεται στη σφαίρα των φυσικών ερεθισμών είτε στην περιοχή του ψυχικού του κόσμου.

"Παραμύθιον" στην αρχαιότητα σήμαινε λόγος παρηγορητικός, ενώ αργότερα, μέσα στη γενικότερη έννοια της "παραμυθίας" εντάχθηκαν όλες εκείνες οι φανταστικές διηγήσεις που σκοπό είχαν να παρασύρουν την ψυχή του ανθρώπου σ' έναν κόσμο φανταστικό, με σκοπό την ψυχαγωγία.

Έτσι αναπτύχθηκε σιγά - σιγά ένα ιδιαίτερο λογοτεχνικό είδος, καθαρά λαϊκό, που αφού τροφοδοτήθηκε από τη λαϊκή φαντασία κι οδηγήθηκε σε μια τεχνική πληρότητα, κατάφερε να επιζήσει, περνώντας από γενιά σε γενιά, κυρίως με τη στοματική παράδοση, και να φτάσει ως τις μέρες μας, δίχως να χάσει σχεδόν τίποτε από την ομορφιά και τη γοητεία του.

Από τα χαρακτηριστικά του παραμυθιού αναφέρουμε τα πιο βασικά:

- Το παραμύθι είναι μια διήγηση φανταστική και, κατά κανόνα, διασκεδαστική. Ενώ έχει όλα τα χαρακτηριστικά του διηγήματος ή του μυθιστορήματος, θεληματικά αφήνει ν' απουσιάζει απ' αυτό ένα απαραίτητο στοιχείο της λογοτεχνικής αφήγησης: η αληθοφάνεια. Ο σκοπός του παραμυθιού είναι να ευχαριστήσει και να διασκεδάσει, δίνοντας στους ακροατές του την ευκαιρία να ζήσουν σ' έναν άλλο κόσμο, φανταστικό και ονειρώδη, μακριά από την πεζότητα ή τη σκληρότητα της καθημερινής ζωής. Έχει την ελευθερία να διηγείται τα πιο τερατώδη κι απίστευτα πράγματα, δίχως τον παραμικρό περιορισμό και δίχως να εμποδίζεται από το χαλινάρι της αληθοφάνειας. Βρίσκεται δηλαδή "στους αντίποδες της λογικής" ή όπως αλλιώς λέγεται, ανήκει σ' ένα "προλογικό" στάδιο της νοητικής εξέλιξης της ανθρωπότητας. Με τις ευτυχείς λύσεις που δίνει αναφερόντας τις ελπίδες του ατόμου πως όλα είναι δυνατό ν' αλλάξουν στο καλύτερο. Έτσι, συγγενεύει με τ' όνειρο. "παραμύθι κι όνειρο είναι δύο έννοιες με κοινά χαρακτηριστικά", έλεγε ο Laistner.
- Το παραμύθι δεν αναφέρεται σε ορισμένο πρόσωπο ή σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο. Τα παραμύθια αρχίζουν κάπως έτσι: "Μια φορά κι έναν καιρό...", "Κάποτε, σ' έναν τόπο (σε μια χώρα), ήταν ένας (βασιλιάς, μυλωνάς, άρχοντας κτλ)". Καμιά φορά αναφέρεται και το όνομα του κεντρικού ήρωα ή των άλλων προσώπων του παραμυθιού, αλλά τα ονόματα αυτά δεν έχουν σχέση με το ιστορικό παρελθόν. Είναι μάλλον συμβολικά, πλασμένα έτσι που να εκφράζουν τον ψυχικό κόσμο του κάθε προσώπου του παραμυθιού ή τα εξωτερικά του, φυσικά γνωρίσματα (Χιονάτη, Τριανταφυλλένια κτλ).
- Το παραμύθι δεν έχει σκοπό τη διδασχία και στο σημείο τούτο διαφέρει από μύθο και την παροιμία. Βασικός στόχος του είναι η ευχαρίστηση που δίνει στον ακροατή και γι' αυτό από τους ειδικούς χαρακτηρίστηκε "προηθικό". Βέβαια, συνήθως στο τέλος του παραμυθιού έρχεται σαν επιστέγασμα η δικαίωση ή η νίκη του ήρωα, αλλά τα μέσα που αυτός χρησιμοποίησε είναι

δυνατόν να μην είναι θεμιτά ή σύμφωνα με τους ηθικούς νόμους. Αυτό παρουσιάζεται ιδιαίτερα στα τσιγγάνικα παραμύθια. Τα παραμύθια "εξυπηρετούν συστήματα λογικά και ηθικά απαράδεκτα" όπως αναφέρει ο Τάκης Γιαννακόπουλος στο βιβλίο του "Τα τσιγγάνικα παραμύθια" (Αθήνα, 1979). Ακόμα, είναι έξω από κάθε ηθική, όπως οι δημιουργοί τους είναι έξω από κάθε κοινωνική συμβατικότητα.

2. Η γοητεία και η τεχνική του

Ο Walter Scherf είπε στο 15ο "Διεθνές Συνέδριο για τη Νεότητα" (I.B.B.Y.) (Αθήνα, 1976): "Αν παρατηρήσουμε παιδιά την ώρα που ένας καλός αφηγητής αρχίζει να διηγείται ένα αληθινά μαγικό λαϊκό παραμύθι, εύκολα ανακαλύπτουμε ότι έχει αιχμαλωτίσει την προσοχή τους από την αρχή. Το γεγονός αυτό φανερώνει ότι από την απλή κιόλας ανακοίνωση για έναρξη ενός παραμυθιού ξυπνούν μέσα στα παιδιά βασικές προσδοκίες ή ότι ένα θεμελιακό ενδιαφέρον παγιδεύεται από τις πρώτες κιόλας φράσεις".

Αυτό συμβαίνει, όπως ισχυρίζεται ο ίδιος μελετητής, γιατί το παραμύθι εκφράζει "τρόπους μύησης στην εξομάλυνση βασικών οικογενειακών συγκρούσεων. Σπρώχνοντας τα παιδιά στην απελευθέρωση από τους παλιούς ασφυκτικούς οικογενειακούς δεσμούς, τα βοηθά να βρουν το σωστό δρόμο προς τη χειραφέτηση, αναπτύσσοντας τη δική τους ατομικότητα".

Το ότι τα ίδια θέματα συγκινούν και τους μεγάλους, ο Walter Scherf το αποδίδει στο γεγονός ότι το παραμύθι "οδηγεί τον αναγνώστη του στις συγκρούσεις των παιδικών του χρόνων", που οπωσδήποτε του έχουν αφήσει βαθιά ή επιπόλαια, πάντως ανεπούλωτα, ψυχικά τραύματα.

Η βαθιά αυτή δομή του παραμυθιού φαίνεται πως συστοιχεί και με το "νόμο της σύγκρουσης", όπως παρουσιάζεται στο θέατρο. Όπως αναφέρει ο Αμερικανός κριτικός του θεάτρου John Howard Lawson στο έργο του "Theory and Technique of Playwriting" (New York, 1960), το δράμα ή η τραγωδία του ατόμου αρχίζει από τη στιγμή που δημιουργείται κάποια μεταβολή της ισορροπίας ανάμεσα στο άτομο και το περιβάλλον του.

Είναι δυνατό όμως το παραμύθι ν' αποτελεί κι ένα είδος αναπλήρωσης για το άτομο το αδύναμο μπροστά στην παντοδυναμία των στοιχείων της φύσης ή του κοινωνικού κατεστημένου. Η εξουθενωτική πίεση που ασκούν αυτά επάνω του αναπληρώνεται ή εξουδετερώνεται από τα επιτεύγματα της φαντασίας, που σταματά ποτάμια, γκρεμίζει βουνά, σπάζει δεσμά φυλακής κλπ. Έτσι τονώνει το αυτοσυναίσθημα, επιδρά παρηγορητικά στο άτομο και το γεμίζει αισιοδοξία. Καθώς την ώρα της αφήγησης συντελείται το ψυχολογικό φαινόμενο της "προβολής", το αδύναμο, ελαττωματικό ή προβληματικό και δυναστευόμενο άτομο μετατίθεται φανταστικά στη θέση του ήρωα κι έτσι ξεπερνά φανταστικά και για λίγο τα προβλήματά του. Η φαντασμαγορική παρέλαση μεσ' απ' τα παραμύθια χρυσοστόλιστων και καλοταϊσμένων βασιλιάδων, αρχόντων κτλ κάνει τα άτομα που ακούνε, προβάλλοντας τον εαυτό τους σ' αυτούς, να ξεχνούνε τη δική τους φτώχεια, γύμνια και δυστυχία.

Σήμερα, τη θέση του μαγικού φίλτρου ή του "τζινιού" πάει να πάρει το εξωκοσμικό μηχανήμα ή ο "σούπερμαν" και η "βιονική γυναίκα". Αυτό συμβαίνει γιατί αναζητούνται πρότυπα κι αναπληρώματα, για να μπουν στη θέση των απλοϊκών αλλά παντοδύναμων δημιουργημάτων της λαϊκής φαντασίας. Μια άλλη ερμηνεία για τη γοητεία του παραμυθιού έρχεται από το χώρο της "Ψυχολογίας του βάθους" και ιδιαίτερα της Ψυχανάλυσης. Σύμφωνα μ' αυτή, στα παραμύθια υπάρχει βαθύς "σεξουαλικός συμβολισμός". Μια τέτοια ερμηνεία επιχειρεί, εκτός από άλλους, η Yvonne Verdier, αναλύοντας το γνωστό παραμύθι της "Κοκκινოსκουφίτσας".

Το ότι εξάλλου το παραμύθι εκφράζει τις κοινωνικές δομές της εποχής κατά την οποία δημιουργήθηκε δε χωρά καμία αμφιβολία. Το παραμύθι είναι φαινόμενο κοινωνικό και η γέννησή του συνδέεται αναμφισβήτητα και άμεσα με την εργασία και κυρίως με τα γνωστά "νυχτέρια".

Μία άλλη πηγή του παραμυθιού είναι ο παλιός καφενές. Τότε που μήτε γραμμόφωνα μήτε πικ-απ και τηλεοράσεις υπήρχαν οι θαμώνες περνούσαν τις ώρες τους ή τραγουδώντας οι ίδιοι ή λέγοντας ιστορίες αληθινές ή φανταστικές και ξεκοκκίζοντας τα κομπολόγια τους.

Το παραμύθι, έτσι όπως δημιουργείται από τον ίδιο το λαό, εκφράζει τους πόθους, τις λαχτάρες και τα όνειρά του και παράλληλα τη βαθύτερη ψυχική ιδιότητα του.

Το νεοελληνικό παραμύθι διαμορφώθηκε στα χρόνια της τουρκοκρατίας κι έχει βασικά δύο πηγές: την ινδική και την αιγυπτιακή. Μια άλλη διαμόρφωση έχει πάρει το παραμύθι της Ευρώπης, που εκφράζει τις δομές των Ευρωπαϊκών λαών κατά το Μεσαίωνα και στη συνέχεια την κρίση του φεουδαρχισμού και την άνοδο της αστικής τάξης.

Τα βασικά δομικά στοιχεία του σύγχρονου παραμυθιού είναι:

Η σύντομη εισαγωγή ή προϊδέαση, που συνήθως ακολουθεί την εξαγγελία του παραμυθιού, π.χ. "Απόψε θα σας πω το παραμύθι..." κτλ.

Ακολουθεί η διήγηση του παραμυθιού, που συνήθως παρουσιάζει στοιχεία στερεότυπα, όπως λ.χ. το τρίτο της προσπάθειας ή των εμποδίων κτλ, στοιχεία που συναντώνται και στο δημοτικό μας τραγούδι. Χαρακτηριστική είναι επίσης η παρουσία του τρίτου αδελφού, του πιο περιφρονημένου μα και του πιο έξυπνου.

Το παραμύθι κλείνει πάντα με νίκη του ήρωα και με τη συνηθισμένη κατακλείδα: "Κι έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα".

Η δομή αυτή δεν τηρείται στο τσιγγάνικο παραμύθι. Αυτό, ενώ είναι σκαρωμένο πάνω στο στυλ του ευρωπαϊκού παραμυθιού, ωστόσο ουσιαστικά κρέμεται στον αέρα. Λείπουν απ' αυτό τα ουσιαστικά στοιχεία (προϊδέαση - κύριο θέμα - συμπέρασμα), γιατί οι ακροατές αυτών των παραμυθιών ενδιαφέρονται κυρίως για τις λεπτομέρειες της περιπέτειας. Κλείνει απότομα, χωρίς δικαίωση. Δεν τελειώνει με νίκη του ήρωα, που συχνά είναι σκληρός, απάνθρωπος, βάρβαρος.

Μοιάζει έτσι με τους "γραών ύθλους", τα γεμάτα μωρολογίες παραμύθια που διηγούνταν οι γριές παραμάνες στα μικρά παιδιά στην αρχαία Αθήνα και για τα οποία δυσφορούσε ο Πλάτων.

3. Τα είδη του

Τα στοιχεία που απαρτίζουν τα παραμύθια είναι κυρίως:

- Εθνολογικά, όπως αρπαγή γυναικών, ανθρωποφαγίες κτλ, που μας φέρνουν πίσω, σε πρωτόγονες καταστάσεις της ανθρωπότητας. Σχετικές απηχήσεις βρίσκουμε και στη μυθολογία, όπως π.χ. είναι η "Θυσία της Ιφιγένειας", "Ο μύθος του Μινώταυρου" κ.ά.
- Μυθολογικά, δηλ. δοξασίες για τον ήλιο, το φεγγάρι, τους δαίμονες, τους δράκους, τον "Κάτω Κόσμο" κ.ά.
- Μαγικά, όπως μεταμορφώσεις, επενέργεια φίλτρων και βοτάνων κ.ά.
- Ονειρικά, όπως αγωνιώδεις περιπέτειες και καταδιώξεις, πετάγματα στον αέρα, ατέλειωτα ταξίδια κ.ά.
- Λαϊκές αντιλήψεις στις διάφορες εποχές για την έννοια της παλικαριάς ή της δειλίας, της εξυπνάδας ή της κουταμάρας, της καλοσύνης ή της κακίας.
- Στοιχεία του λαϊκού πολιτισμού και των κοινωνικών και πολιτικών δομών της κάθε εποχής και του κάθε τόπου.

Σύμφωνα με αυτά, τα παραμύθια διακρίνονται σε:

- Διεθνή, δηλαδή αυτά που, με κάποιες παραλλαγές, τα συναντάμε σε όλα τα έθνη (π.χ. "Κοντορεβιθούλης", "Σταχτοπούτα" κ.ά.).
- Ανατολίτικα (π.χ. "Τα παραμύθια της Χαλιμάς" κ.ά.).
- Παραμύθια από την αρχαία ελληνική μυθολογία, που είτε αποτελούν έμμεση διασκευή αρχαίων μύθων είτε τα στοιχεία τους βρίσκονται στην αρχαία

ελληνική μυθολογία (π.χ. το παραμύθι του "Λιγοήμερου", που αποτελεί απήχηση του αρχαίου μύθου του Μελέαγρου κ.ά.).

- Παραμύθια που προήλθαν από την αποσύνθεση παλιότερων μεσαιωνικών θρύλων, τραγουδιών ή επυλλίων (π.χ. το παραμύθι της "Ηλιογέννητης", της "Μαργαρώνας" κ.ά.). Άλλα έχουν προέλευση το έπος του Διγενή Ακρίτα.
- Τα νεοελληνικά παραμύθια, που πηγάζουν από το νεοελληνικό λαϊκό πολιτισμό.
- Τα παιδικά παραμύθια, που τα περισσότερα τους είναι έντεχνα δημιουργήματα διαφόρων συγγραφέων κι είναι απαλλαγμένα από πιθανές βίαιες κτλ σκηνές ή επεισόδια που είναι πιθανό να υπάρχουν στα άλλα παραμύθια.

4. Το σύγχρονο παραμύθι

Το σύγχρονο παραμύθι, το οποίο ανταποκρίνεται συνειδητά στις σημερινές παιδαγωγικές αντιλήψεις για το παιδί και την προσωπικότητά του, διατηρεί το μυθικό στοιχείο, αλλά συμπλέκει την πραγματικότητα με τη φαντασία. Με τον τρόπο αυτό διοχετεύονται στα παιδιά κοινωνικά θέματα, αντιπολεμικά και φιλειρηνικά στοιχεία, θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, επιστροφής στη φύση, οικολογικής συνείδησης, επιστημονικής φαντασίας, περιπέτειες, η μηχανή με τις αρνητικές ή θετικές επιπτώσεις της, το ταξίδι, η μυθολογία κ.ά.

Οι συγγραφείς αποφεύγουν τις αφελείς διηγήσεις και τον προφανή διδακτισμό και είναι περισσότερο ειλικρινείς με το νεαρό αναγνώστη. Με καλλιεργημένη, αλλά όχι πλαστή και επιτηδευμένη γλώσσα, πολλές φορές με χιούμορ, με πλούσια εικονογράφηση που ελκύει ιδιαίτερα τις μικρές ηλικίες και με "ανθρωπιστικό ρεαλισμό", προσφέρουν αισθητική χαρά και συγκίνηση στο παιδί, το εξοικειώνουν με την πραγματικότητα και τα προβλήματά της, το βοηθούν να ωριμάσει νοητικά και ψυχικά και το προετοιμάζουν ώστε όχι μόνο να ενταχθεί στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, αλλά να διαμορφωθεί σ' ένα δημιουργικό, ενεργό πολίτη. Αυτό συμβαίνει γιατί το παιδί μέσα από σύγχρονο παραμύθι αρχίζει να αναδεικνύεται ως αυτόνομη μονάδα που διεκδικεί την ικανοποίηση των αναγκών του, το δικό του "πνευματικό" και μορφωτικό χώρο, τις ιδιαίτερες κοινωνικές του σχέσεις.

Το παραμύθι, με τη νέα ή ανανεωμένη θεματολογία του, είναι φορέας όχι μόνο αισθητικών, αλλά και κοινωνικών και πολιτιστικών αξιών. Διευρύνει τους ορίζοντες του παιδιού, προωθεί τη δημιουργική του φαντασία, κάνει πραγματικότητα την αισθητική του καλλιέργεια και παράλληλα συντελεί στην ψυχοδιανοητική του ωρίμανση.

Σήμερα είναι ανάγκη να υπάρχει μια στενή σχέση του παραμυθιού και γενικότερα της λογοτεχνίας (που είναι έκφραση κατεξοχήν αισθητική), με τα άλλα μαθήματα της αισθητικής αγωγής.

Η εισαγωγή του πολιτισμού στην εκπαίδευση που είχε προγραμματίσει να εφαρμόσει η Μελίνα Μερκούρη από την Α' τάξη του δημοτικού σχολείου, συζητιέται τώρα ευρύτερα στην Ελλάδα αλλά και στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Είναι γεγονός πως θεωρείται πλέον απαραίτητη η πολυπολιτισμική διαπαιδαγώγηση και καλλιέργεια των παιδιών. Έτσι λοιπόν, τόσο στα Αναλυτικά Προγράμματα των εικαστικών τεχνών, όσο και της μουσικής, πέρα από άλλες αλλαγές που μπορεί να γίνουν, πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα η σχέση όλων των μορφών έκφρασης της τέχνης: του λόγου, της εικόνας, του ήχου, της κίνησης.

5. Προτάσεις αξιοποίησης του παραμυθιού για διδακτική κουλτούρας / πολιτισμού

Όπως είδαμε, σε μια διαπολιτισμική σχολική τάξη, για τη διδασκαλία κουλτούρας / πολιτισμού υπάρχει ανάγκη καταφυγής σε κοινές ιστορίες και παραδόσεις των χωρών προέλευσης των μαθητών. Τέτοιο κοινό υλικό υπάρχει ιδιαίτερα στα παραμύθια.

Αυτά τα παραμύθια μπορούν να ειπωθούν από το δάσκαλο στα ελληνικά (ή γενικότερα στη γλώσσα της χώρας υποδοχής) και μετά να ζητήσει από τους μαθητές να δημιουργήσουν εικόνες για να συνοδεύσουν τα λόγια του παραμυθιού. Μπορεί ο δάσκαλος να το συνδυάσει με το μάθημα των εικαστικών, προτρέποντας τους μαθητές να κατασκευάσουν απλές κούκλες για να συνοδεύσουν τις ιστορίες και τα κείμενα. Επίσης μπορούν να φτιάξουν φιγούρες για μαγνητικούς πίνακες ή φανελοπίνακες.

Πραγματικές οπτικές ενδείξεις βοηθούν τους δίγλωσσους μαθητές να καταλάβουν περισσότερο την ιστορία και το κείμενο, ειδικά αν ο δάσκαλος έχει φροντίσει να κατασκευάσει γραπτές επικεφαλίδες, με τις οποίες είναι εξοικειωμένοι αυτοί οι μαθητές (π.χ. "Μια φορά κι έναν καιρό..." ή "Κι έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα...").

Μπορεί να είναι επιθυμητό να μεταφραστούν τα παραμύθια σε όλες τις γλώσσες που μιλιούνται στην τάξη. Τα μεταφρασμένα παραμύθια μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως κείμενα για διάβασμα, τα οποία τα παιδιά μπορούν να πάρουν στο σπίτι. Κασέτες σε δύο ή περισσότερες γλώσσες μπορούν να ηχογραφηθούν στην πρώτη γλώσσα των παιδιών για να συνοδεύουν τα παραμύθια.

Στα Αναλυτικά Προγράμματα του μαθήματος των εικαστικών, πέρα από την εξοικείωση των παιδιών με τα διάφορα υλικά και τις τεχνικές στους θεματικούς πυρήνες που χρησιμοποιούνται ως αντικείμενα παρατήρησης, έρευνας ή καλλιέργειας της δημιουργικής φαντασίας, θα ήταν σκόπιμο να προστεθούν και λογοτεχνικά κείμενα (όχι μόνο παραμύθια), που μπορούν να εμπνεύσουν τα παιδιά σε εικαστικές δημιουργίες.

Παράλληλα, μπορούν να διαβάζονται παραμύθια που έχουν δημιουργηθεί με αφορμή πίνακες ζωγράφων Ελλήνων και ξένων, ενώ θα προβάλλονται σε slides οι πίνακες αυτοί. Και το αντίστοιχο βιβλίο του δασκάλου μπορεί να εμπλουτιστεί με την ανάλογη βιβλιογραφία.

Οι ίδιες προσθήκες μπορούν να γίνουν και στο Αναλυτικό Πρόγραμμα που αναφέρεται στη μουσική. Η μουσική αγωγή του παιδιού μπορεί να πλουτιστεί με ακροάσεις κλασικών παραμυθιών, που συνοδεύονται από κλασική μουσική (π.χ. "Η Ωραία Κοιμωμένη" ή "Ο Καρυοθραύστης" με μουσική Πιότρ Ίλιτς Τσαϊκόφσκυ).

Μπορεί επίσης να γίνει εμπλουτισμός των βιβλίων "Εμείς και ο κόσμος" με παραμύθια (ή άλλα κείμενα από την παιδική λογοτεχνία), τα οποία αναφέρονται σε οικολογικά και περιβαλλοντικά θέματα, ώστε να υπάρχει μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση των μαθητών.

Επίσης, μπορεί να γίνει δραματοποίηση του παραμυθιού, που παίζει σημαντικό ρόλο στην κατανόησή του, ώστε οι μαθητές να "οικειώνονται βιωματικά το λογοτεχνικό υλικό" που δραματοποιούν. Μιλάμε δηλ. για πλήρη και βαθιά κατανόηση και συμμετοχή του νεαρού αναγνώστη στα λογοτεχνικά κείμενα.

Μπορούμε να βιντεοσκοπήσουμε τη δραματοποίηση ή δίνουμε στους μαθητές τη δυνατότητα ν' ακούσουν το παραμύθι ηχογραφημένο από κασέτα στην κύρια γλώσσα τους ή να το δουν από CD-ROM ή από βιντεοκασέτα.

Γνωρίζουμε ότι μέσα από τη διδακτική προσέγγιση των παραμυθιών δίνεται η ευκαιρία να αναπτυχθεί ο επικοινωνιακός χαρακτήρας της γλώσσας και να υπάρξει μια πολιτισμική σύγκλιση και ανταλλαγή εμπειριών. Γιατί, όπως είναι γνωστό, η γλώσσα δεν είναι μόνο επικοινωνία. Είναι η ψυχή κάθε λαού, η ιστορία του, η παράδοσή του και ο πολιτισμός του. Κουβαλάει τις ιδέες, τους καημούς και τους πόθους του κάθε λαού, τις εκφράζει και γίνεται έτσι εργαλείο μαγείας και φορέας αξιών, ήθους και πολιτισμού.

Ο μαθητής που ακούει ένα παραμύθι από άλλη χώρα δε βρίσκεται σε παθητική κατάσταση. Αντίθετα, προσλαμβάνει, επεξεργάζεται και αποκωδικοποιεί τα

ακουστικά μηνύματα που δέχεται. Ακούει με σκοπό να κατανοήσει κάτι που λέγεται. Το άκουσμα απαιτεί δαπάνη δυνάμεων."Listening takes energy", λένε οι Άγγλοι.

Επομένως, μέλημα των διδασκόντων κατά τη διδακτική προσέγγιση του παραμυθιού είναι η διαμόρφωση ενός μαθησιακού περιβάλλοντος που διευκολύνει την ακρόαση. Η έμφαση που δίνει ο ομιλητής σε κάτι, η εκφραστικότητα του προσώπου του, ο τόνος της φωνής του, οι χειρονομίες του, το ύφος του , αποτελούν στοιχεία υποβοήθησης για την κατανόηση των παραμυθιών σε παιδιά από διαφορετικά γλωσσικά και πολιτιστικά περιβάλλοντα.

Η ανάγνωση ενός παραμυθιού δεν περιορίζεται στη μετατροπή του γραπτού λόγου σε προφορικό. Προχωρεί στην πρόσληψη των μηνυμάτων, την επεξεργασία, την ανάλυση, την ερμηνεία και τελικά στην κατανόηση. Διαβάζοντας ένα παραμύθι δεν αντλούνται μόνο πληροφορίες, δε διακρίνονται μόνο σκέψεις και σχεδιασμοί, δεν αποκωδικοποιούνται μόνο μηνύματα δεν απολαμβάνει μόνο την εκφραστική ομορφιά, αλλά υπάρχει σύγκρουση με το περιεχόμενο και τη μορφή του κειμένου. Τα όσα λέει το παραμύθι τα συγκρίνει με τη δική του σκέψη, τα συσχετίζει με τη δική του εμπειρία και τα μεταποιεί σε δικό του βίωμα .

Όλοι έχουμε να δώσουμε και να πάρουμε. Είμαστε όλοι εδώ για να αποδείξουμε ότι ο δρόμος της συνεργασίας, της επικοινωνίας και της προόδου είναι μονόδρομος.

Βιβλιογραφία

Browne Ann, (1993), Helping children to write, London.

Γεωργογιάννης Π., (1999), Η ελληνική ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα, Π.Τ.Δ.Ε.Π.Π., ΚΕ.Δ.ΕΚ., Πάτρα.

Γεωργογιάννης Π., (1999), Θέματα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1999

Δαμανάκης Μ., (1998), Η εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα. Διαπολιτισμική προσέγγιση, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα.

Εγκυκλοπαίδεια «ΠΑΠΥΡΟΣ - ΛΑΡΟΥΣ - ΜΠΙΡΙΤΑΝΝΙΚΑ», (1989), τόμος 35ος, 39ος και 50ος, εκδοτικός οργανισμός ΠΑΠΥΡΟΣ, Αθήνα.

Εγκυκλοπαίδεια «ΤΟΜΗ» (CD-ROM), Multimedia εφαρμογές, MLS Πληροφορική Α.Ε., Θεσσαλονίκη

Κατσίκη-Γκίβαλου Α., (1995), Το θαυμαστό ταξίδι: Μελέτες για την παιδική λογοτεχνία, δεύτερη έκδοση, εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ, Αθήνα.

Κοντάκος Γ., (1997), Γλώσσα - σκέψη - πολιτισμός ως παιδαγωγικά μεγέθη, περιοδικό "ΓΛΩΣΣΑ", τεύχος 42, Αθήνα.

Σακελλαρίου Χ., (1982) Ιστορία της παιδικής λογοτεχνίας, εκδόσεις ΔΙΠΤΥΧΟ, Αθήνα.